

Sınıf Yönetiminden Öğretim Liderliğine

Sınıfı yönetmek artık öğrenen ve öğretenin birlikte yönlendirdiği bir ortama dönüşmektedir. Alanyazında bu konu öğretim liderliği kapsamında incelenmektedir. Bu kavramının, 1970'li yılların sonundan itibaren batılı ülkelerde başarılı ya da etkili okullar üzerinde yapılan araştırmalarla birlikte gündeme gelen bir konu olduğu daha önce belirtilmişti. Etkili ve mükemmel okullar olarak nitelendirilen okullarda yapılan araştırmalarda liderliğin, okulun etkililiğinde önemli bir faktör olduğu görülmüş, sözkonusu okulların yöneticilerinin liderlik özelliklerini belirlemek için birçok araştırma yapılmıştır. Eğitim yönetimiyle ilgili literatür incelendiğinde, öğretim liderliği ifadesiyle birlikte zaman zaman da okulda programın yönetimi, öğretimin yönetimi ifadeleri kullanılmakta, ancak daha çok da öğretim liderliği ifadesi tercih edilmektedir.

Genel olarak öğretim liderliği, okul müdürü, öğretmen ve denetçilerin, okulla ilgili bireyleri ve durumları etkilemede kullandıkları güç ve davranışları ifade etmektedir. Öğretim liderliğini diğer liderlik kavramlarından ayıran "en önemli yönü, okuldaki öğrenme-ğretme süreçleri üzerinde yoğunlaşmış olmasıdır. Buna göre öğretim liderliği, okulda öğretmen, öğrenci ve öğretim programı, öğrenme ve öğretme süreçleri ile ilgilenmeyi gerekli kılmaktadır. Ancak bu kavram daha çok okul yöneticilerine dayalı çalışılmaktadır. Günümüzde yeni olan eğilim öğretmenlerin derslik içindeki öğretim liderliğine doğru kayış göstermektedir.

Öğretim liderliği, okulun eğitsel amaçlarının gerçekleştirilmesi için öğretim kadrosunun gizil gücünü ortaya çıkarabilme ve bunu okul süreçleri içinde sürdürmedir.

Öğretim liderliği, bilginin sorun çözmeye uygulanması, başkaları aracılığıyla okulun amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamadır.

Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde öğretim liderliği, okul yönetimi açısından yaklaşıldığında okul müdürünün, okulda beklenen sonuçlara ulaşabilmek için hem kendisinin yerine getirmek durumunda olduğu, hem de kendisi dışındaki insanları etkileyerek onlar aracılığıyla yerine getirilmesini sağladığı davranışları kapsamaktadır.

Okulların yönetimi, değişik uzmanlık alanlarına mensup öğretim kadrosuyla birlikte çalışmayı gerektirir. Okul müdürünün ise bütün alanlarda uzman olması beklenemez. Okul müdürlerinin esas görevi, okulun temel işlevleriyle ilgili olmak durumundadır. Okulun temel işlevi "öğrenmeyi gerçekleştirmek" olarak tanımlanırsa, okul müdürlerinin temel görevinin de okulun bu işlevine bağlı olarak öğrenmeyi kolaylaştırmak, öğretim ve Öğrenme konusunda liderlik yapmak olduğu söylenebilir. Öğrenme, karşılıklı etkileşime dayalı, dinamik ve karmaşık bir süreçtir. Dolayısıyla Öğrenme durumlarının önceden kestirilebilmesi güçtür. Okuldaki

öğrenme sürecinde, okul ve sınıf ortamı, araç-gereç, teknoloji, öğrenci, Öğretmen, içerik, öğretim yöntemi, okul yönetimi gibi çeşitli etmenler rol oynamaktadır. Bu süreçte, okul müdürünün de okulda gerçekleşen öğretim ve öğrenme sürecinde, doğrudan ya da dolaylı olarak bazı etkileri sözkonusu olabilmektedir.

Öğretim liderliği konusunda yapılan araştırmalar, (1) öğretim liderlerinin özellikleri, (2) öğretim liderlerinin görevleri, (3) öğretim liderliğine ilişkin modeller olmak üzere esas itibarıyla üç başlıkta toplanmaktadır. Etkili öğretim liderliği konusunda, üzerinde durulan önemli bir konu ise söz konusu liderleri, başkalarından ayırt edebilecek belli başlı davranışsal özelliklerin olup olmadığıdır. Etkili okullar üzerinde yapılan araştırmalara paralel olarak 1980'li yıllar boyunca etkili okulların müdürlerinin davranış ve uygulamalarını tanımlamak için pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak bu konuda karşılaşılan güçlüklerden biri, okuldaki hangi etkinliklerin liderlikle ilgili olduğunun belirlenmesidir. Diğer taraftan üzerinde tartışılan bir konu da değişik okul kademelerinde sözkonusu olan liderlik davranışlarının ve uygulamalarının, ortak bir öğretim liderliği modeli içinde bütünleştirilip bütünleştirilmeyeceğidir.

Öğretim liderliğini kavramlaştırmada en çok kullanılan yaklaşımlardan biri, etkili okul konusuyla ilgili araştırmaların gözden geçirilerek etkili okul müdürlerinin sıklıkla gözlenen özelliklerinin belirlenmesidir. Bu çalışmalardan yola çıkarak öğretim liderliğiyle ilgili araştırmalarda kullanılmak üzere bazı ölçekler geliştirilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan bu ölçekler, müdür, öğretmen ve denetçi gibi okulla ilgili olan farklı gruplara uygulanarak okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları ölçülmeye çalışılmıştır.

Nicel araştırma yöntemlerine bağlı olarak yapılan araştırmalarda en çok kullanılan tekniklerden biri, öğretim liderliği davranışlarını ölçmeye yönelik olarak geliştirilen anket ve ölçeklerdir. Bu anket ve ölçeklerde, öğretim liderliği davranışları, okul müdürü, Öğretmenler veya iki grubu da kapsayan bakış açılarından belirlemeye çalışılmıştır. Bazen de bu anket ve ölçeklerde birlikte, örgüt iklimi ve örgüt kültürü konularını kapsayan anketler de birlikte kullanılmıştır